

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ "НЕОФИТ РИЛСКИ" ПРАВНО-
ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ
КАТЕДРА "ПУБЛИЧНОПРАВНИ НАУКИ И ПУБЛИЧЕН
МЕНИДЖМЪНТ"

ИВАЙЛО ВАСИЛЕВ ИВАНОВ

УСТАНОВЯВАНЕ И ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО
ПРИДОБИТО ИМУЩЕСТВО В ЗАКОНОДАТЕЛСТВАТА НА
РЕПУБЛИКА ИТАЛИЯ И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

АВТОРЕФЕРАТ

на дисертационен труд за присъждане на образователна
и научна степен "доктор"

направление 3.6. Право

научна специалност: Наказателен процес

Научен консултант:

Гл.ас.д-р Стоян Стойков

Благоевград, 2014 г.

Автор: Ивайло Василев Иванов

Тема: УСТАНОВЯВАНЕ И ОТНЕМАНЕ НА НЕЗАКОННО ПРИДОБИТО
ИМУЩЕСТВО В ЗАКОНОДАТЕЛСТВАТА НА РЕПУБЛИКА ИТАЛИЯ
И РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

Тираж:5бр.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Значимост на изследването /стр.5/
2. Предмет и задачи на изследването/стр.5/
3. Методи на изследване /стр. 6/
4. Обем и структура на дисертацията/стр.7/

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД /стр.9/

ГЛАВА ПЪРВА

**ЗАКОНОДАТЕЛНА ИНИЦИАТИВА НА СТРАНИТЕ СРЕЩУ
ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ И
ОТНЕМАНЕТО НА ПРЕСТЪПНО ПРИДОБИТИ АКТИВИ /стр.9 /**

ГЛАВА ВТОРА

**„ОТНЕМАНЕ” И „КОНФИСКАЦИЯ” – ПРИЛИКИ, С ДОМИНИРАЩИ
РАЗЛИЧИЯ /стр. 10/**

ГЛАВА ТРЕТА

**ОРГАНИЗИРАНИ ПРЕСТЪПНИ ГРУПИ И СДРУЖЕНИЯ ОТ
МАФИОТСКИ ТИП /стр.18/**

ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ИМУЩЕСТВЕНИ РАЗСЛЕДВАНИЯ /стр.21/

ЗАКЛЮЧЕНИЕ/стр.30/

III. НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ТРУДА/стр.32/

IV. ПРАКТИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ НА ТРУДА /стр.35/

**V. ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА
/стр.36/**

I. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Значимост на изследването

Значимостта на научното изследване се обуславя от актуалността на неговия предмет, от неговата научна новост и от общественото значение на направените изводи и предложения "de lege ferenda".

Целта на установяването и отнемането на незаконно придобито имущество в най-общ план, е да осигури правилно функциониране на финансовата система на Европейския съюз и икономическия и социален просперитет на страните в Общността.

В последните години у нас все повече се говори за незаконно придобити средства от различна престъпна дейност, включително и имущество, чийто законен произход не може да бъде доказан и за адекватните действия и мерки, които българската държава предприема за предотвратяването на този проблем. Това предопределя актуалността на предмета на предприетото изследване.

От друга страна, значимостта на дисертационния труд се предопределя и от факта, че въпросите, свързани с установяване, отнемане и конфискацията на незаконно придобито имущество и такова, което е получено в резултат на престъпна дейност не са изследвани цялостно в нашата правна литература, поради което се поставят за изясняване множество теоретични и практически проблеми. Значението на настоящото изследване се определя и с оглед на стремежа му да запълни тази празнота и да снабди правната теория и практика с подробен анализ на въпросите, свързани с установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобито имущество, в паралел със законодателната уредба на проблема в законодателството на други европейски държави и по-конкретно законодателството на Република Италия. Още повече, че проблематиката е твърде бегло и недостатъчно прецизно уредена в действащото законодателство, поради което разкрива богата правно-теоретична възможност за нейното обогатяване.

Дисертационният труд разглежда и съпоставя правната регламентация на установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество в българското право и най-вече - в конвенциите и препоръките на Европейския съюз, като се обръща сериозно внимание на възприеманите от българската и европейската съдебна практика разрешения.

Използваният подход е избран с оглед необходимостта от хармонизиране и съобразяване на вътрешното ни законодателство с възприетите в правото и практиката на Европейския съюз документи и решения. Този подход на сравнително-правния анализ ще даде по-задълбочено разглеждане на проблеми, изследвани в нашата правна литература и ще обоснове неговата практичност.

Гореизложеното не само предопределя изследователския интерес към въпросите, свързани с установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество, но и недвусмислено показва необходимостта от тяхното детайлно изследване и изясняване с оглед усъвършенстване на правната уредба на този важен за обществото правен институт.

2. Предмет и задачи на изследването

Предмет на дисертационния труд е установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество в законодателствата на Република България и Република Италия. Обхванати са всички особени проблеми, свързани с темата: обща характеристика на понятията

„отнемане“ и „конфискация“, приликите и отликите в терминологичен и чисто практичен аспект на тези понятия, правната им уредба, анализ на понятията в контекста на законодателствата на други европейски държави, в съпоставка с уредбата на тези понятия конкретно в законодателствата на Република България и Република Италия.

Изследването обхваща и въпроси относно разследването и правната квалификация за извършените престъпления, даващи основание за извършване на проверка по установяване произхода на имуществото на субектите на тези престъпления. Разгледани са и различните видове предохранителни /предотвратителни/ мерки, имащи характер най-общо на обезпечителни такива по отношение на проверяваното и разследвано имущество.

Празнотите в правната уредба, както и колизията между останалите национални законодателства водят до възникването на многобройни правни въпроси и проблеми, чието разрешаване е ключово в разследването на имуществото с незаконен произход и такова, придобито от или чрез престъпна дейност.

За да се изяснят фокусираните проблеми, авторът на дисертационния труд си поставя следните непосредствени задачи, свързани с предмета на изследването и очертаните по-горе проблеми.

1. Проследяване в исторически план на основните процеси, довели до санкционирането на незаконно придобито имущество, на придобито от или чрез престъпна дейност и на имущество с незаконен произход в контекста на проблема за използването на такова имущество в социалната и финансовата сфера на обществото.
2. Изследване спецификата на средата, в която циркулира този род имущество.
3. Изясняване същността на проблема, свързан с установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество в законодателствата на двете държави – Република Италия и Република България.
4. Очертаване на група престъпления, даващи основание за откриване на процедура по установяване, отнемане и конфискация на незаконно придобитото имущество и свързаните с това обезпечителни действия и мерки. Диференцирана е и компетентността на органите осъществяващи както налагането на обезпечителните мерки, така и на органите осъществяващи същинската проверка по установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество в законодателствата на Република България и Република Италия.
5. Сравнителен анализ чрез преглед на чуждата наказателно правна уредба на разглеждания въпрос.
6. Изясняване на някои процесуални въпроси, относно действията по разследването на незаконно придобитото имущество.
7. Административно-правният статут на обезпечените отнети и конфискувани имущества.
8. Преглед на вътрешната, макар и оскъдна, и чуждата съдебна практика, в частност практиката в законодателството на Република Италия във връзка с установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество.

3. Методи на изследване

В дисертационния труд са използвани основно нормативният метод, чрез който се изяснява смисълът на понятията „установяване“, „отнемане“ и „конфискация“, както и на понятието „имущество с незаконен произход“, и такова, придобито от престъпна дейност в съответствие с мястото им в нормативните актове; формално-логическият метод и сравнително-правният метод, с помощта на които се изяснява правната уредба на чуждите наказателни закони, уреждащи проблема с установяването,

отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество.

За разкриване постиженията и празнотите на вътрешната правна уредба е използван сравнително-правният метод. Направени са редици съпоставки между възприетите от нашият законодател правни разрешения и тези в европейските държави, и по-конкретно в законодателството на Република Италия, като са очертани сходствата и различията.

Целта е чрез позоваване на опита в уредбата на този проблем в други европейски държави, и по-специално в законодателството на Република Италия, да се взаимстват идеи и да се почерпят аргументи за рециклирането на българското законодателство в тази област.

Използваният в изследването правно-исторически анализ дава възможност да се проследят тенденциите в развитието на законодателната политика на Европейския съюз в областта на материалната и процесуална защита на всяко едно имущество, което може да бъде обект на престъпно посегателство или резултат на престъпна дейност, като по този начин се предотврати рециклирането му и възпроизвеждането му в друго имущество, част от което би следвало да се приеме като придобито и резултат от престъпна дейност.

Прилагането на историческия метод е от особено значение за разкриване на историческата обусловеност за появата на този специфичен феномен, тъй като едва след проследяването на генезиса му може да се постигне по-точно разбиране на неговата същност и да се направи правилната преценка за методите на въздействие с цел предотвратяване рециклирането на всяко престъпно имущество.

Използвани са дедуктивният метод, т.е. от общото понятие за престъпление и престъпни групи и сдружавания е очертано понятието „имущество с незаконен произход“; показани са особеностите на този вид имущества и анализът на статистическите данни, съдържащи се в докладите на специализираните комисии по установяване и отнемане на имущество с незаконен произход.

Важно значение има методът на проучване на емпиричния материал, чрез който се дава възможност за проследяване на фактическото развитие на законотворческите процеси. По този начин се открояват различните етапи в правното регулиране на проблема, свързан с установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитите имущества.

В дисертационния труд се използват и методите на логическата връзка и последователност, чрез които се постига научна систематизация и обобщение на сложните факти и явления, свързани с появата и формирането на престъпните групи и сдружавания, като основен източник на престъпно придобити имущества и извършените от тях престъпления чрез такова имущество и получено такова в резултат на престъпната им дейност.

Отчетени са становища на наши и чужди експерти и специалисти в областта на установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество. Не на последно място за осъществяването на изследването са използвани прегледът и анализът на наличната оскъдна съдебна практика, която е съотносима към разглежданата проблематика.

Свое място в дисертационния труд има и критичният подход към някои от възприетите у нас правни решения, попадащи в обхвата на материята.

Чрез прилагането на посочените методи се постига комплексно и последователно изясняване на поставените въпроси, създава се възможност за обобщаване на изводи и обосноваване на предложения за усъвършенстване на нормативната уредба в областта на установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество, както и субектите на разследване.

4. Обем и структура на дисертацията

Дисертацията е с обем 219 страници, включително съдържание, списък на използваните съкращения и списък на използваната литература, включ-

ваща заглавия на български, английски, немски, руски и италиански език. Направени са общо петдесет и една бележки под линия.

В структурно отношение изследването включва увод, 4 глави и заключение. Отделните глави съдържат отделни подзаглавия тематично структурирани и означени с арабски цифри.

Структурата на дисертационния труд е съобразена с предмета на изследването и неговата непосредствена цел - изясняване на специфичните проблеми, свързани с установяването, отнемането и конфискацията на незаконно придобитото имущество, според законодателствата на Република България и Република Италия, както и преглед на уредбата в други европейски държави.

II. СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

I. ГЛАВА ПЪРВА

ЗАКОНОДАТЕЛНА ИНИЦИАТИВА НА СТРАНИТЕ СРЕЩУ ПРОТИВОДЕЙСТВИЕТО НА ОРГАНИЗИРАНАТА ПРЕСТЪПНОСТ И ОТНЕМАНЕТО НА ПРЕСТЪПНО ПРИДОБИТИ АКТИВИ

Глава първа разглежда основополагащите закони, въз основа на които впоследствие е изградена законодателната рамка на страните членки на Европейския съюз и САЩ в процеса на установяване и отнемане и конфискация на незаконно придобито имущество. Разглежда се понятието „пране на пари“, като самостоятелна престъпна дейност и в контекста на общата нормативна уредба свързана с установяването и отнемането на незаконно придобито имущество. Посочени са паричните средства реализирани от престъпна дейност в страните от Европа и Съединените американски щати. Разгледани са конкретни нормативни актове, като директивата на съвета на Европа за пране на пари, Европейската конвенция за защита правата на човека, Конвенцията на Организацията на Обединените нации за незаконният трафик на наркотични лекарства и психотропни субстанции, Втората директива за пране на пари, приета през 2001 год. , дейността на Специалната група за финансови действия на изпирането на пари /FATF/ , Устава на ООН за поведението на правоприлагащите служители, както и Протоколите към Европейската Конвенция за защита правата на човека.

II. ГЛАВА ВТОРА

„ОТНЕМАНЕ” И „КОНФИСКАЦИЯ” – ПРИЛИКИ, С ДОМИНИРАЩИ РАЗЛИЧИЯ

Глава втора е посветена на понятията „конфискация” и „отнемане” на имущество придобито от незаконосъобразна дейност, съгласно отменената и действаща към момента законодателна уредба в Република България.

II.1. Понятие за „конфискация”

В глава II, точка 1 се разглежда понятието „конфискация” според действащата уредба на Република България. Понятието е разгледано в контекста на чл. 44, ал. 1 от НК, като начин на безвъзмездно отчуждаване в полза на държавата на имуществото на виновния, и на част от това имущество. Т.е. „конфискацията” има за предмет имуществени права, които могат да бъдат вещни или облигационни, но при всички случаи прехвърляеми, съществуващи, с оглед личността на виновния. По обем конфискацията може да бъде пълна, т.е. на цялото имущество, с изключение на случаите предвидени в чл. 45, ал. 2 от НК, и частична – на част от имуществото, като тази част може да бъде идеална част от цялото имущество, индивидуално определено имущество, или част от индивидуално определени имущества. При всички случаи, когато едно имущество е предмет на конфискация, то конфискуваното такова следва да бъде конкретно определено и едва когато това е невъзможно, да се конфискуват идеални части от него. Конфискацията, по правило, не трябва да засяга правата на трети лица, но има известни изключения от това правило.

Конфискацията се различава от отнемането в полза на държавата на определените чл. 53 от НК вещи. Това са такива вещи, които са били предназначени или са използвани за извършване на умишлено престъпление, принадлежат на дееца, вещите предмет на умишлено престъпление, както и вещите, чието притежаване е забранено. Като субсидиарно наказание конфискацията може да бъде наложена от съда само ако е предвидена в особената част на Наказателния кодекс, в конкретната правна норма. За определен вид престъпления конфискацията се налага кумулативно с друг вид основно наказание, когато последното е „лишаване от свобода”; „доживотен затвор” или „доживотен затвор без замяна”.

II.2. Понятие за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от незаконосъобразна дейност

Отнемането в полза на държавата е вид санкционен институт, чрез който се осъществява санкционната политика на държавата посредством извън наказателни механизми. Според нормативните актове, в които е уредено отнемането, то бива няколко вида: отнемане по реда на Наказателния кодекс; отнемане по реда на Закона за административните нарушения и наказания; отнемане по реда на Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество. С оглед юридическите факти, които пораждат основанията за отнемане в полза на държавата, последното се налага за извършено престъпление или за извършено административно престъпление.

II.3. Отнемане по Закона за отнемане в полза на държавата на имущество придобито от престъпна дейност

В хронологичен аспект, в отменения Закон за отнемане в полза на държавата на имущество придобито от престъпна дейност, бе предвидена възможността да се отнеме в полза на държавата онова имущество, което е придобито пряко или косвено от престъпна дейност, не е върнато на пострадалия и не е отнето в полза на държавата или конфискувано по друг начин. Според правната уредба на този закон не можеше да се отнеме цялото имущество на дееца, а само това което е придобито от конкретна престъпна дейност, освен ако цялото имущество не е придобито в резултат на такава дейност. Имуществото се отнемаше и от наследниците и заветниците на лицето, което ги е придобило до размера на полученото от тях. Предвиждаше се отнемане и на имущество, придобито от престъпна дейност, което е включено в патримониума на юридическо лице, контролирано от проверяваното лице самостоятелно или съвместно с друго физическо или юридическо лице. На отнемане подлежеше и имущество, ако в проверявания период е прехвърлено на съпруг, роднини по права линия и роднини по съребрена линия и сватовство – до втора степен включително. Изискването в този случай последните да са знаели, че имуществото е придобито в резултат на престъпна дейност.

II.4. Отнемане по Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество

След отмяната на ЗОПДППД и влизане в сила на Закона за отнемане

в полза на държавата на незаконно придобито имущество (ЗОПДНПИ) се създаде възможност за пълното въвеждане и приложение на института на т.нар. „гражданска конфискация”. Самата идея за „гражданска конфискация” произтича от обстоятелството, че способите на наказателно правният процес не позволява да се достигне до активи, които са придобити от обществото от незаконна дейност. Гражданската конфискация не е наказание по смисъла на Наказателния кодекс, каквото е кумулативно налаганото наказание „конфискация” за някои особени състави на престъпления, предвидени в особената част на НК. Тя е санкция от страна на държавата за лицето, и по-точно по отношение на неговото имущество, придобито по незаконосъобразен начин. Според някои автори термините „гражданска” и „конфискация” са в известна степен несъвместими, доколкото понятието „конфискация” принадлежи на наказателното право. Като общо понятие „гражданската конфискация” се урежда от множество правни норми – на гражданското право и процес, на данъчното, семейното и митническото право и пр. Гражданската конфискация по своята същност не изисква установяването на причинно следствена връзка между престъпното деяние, за което лицето е било обвинено или осъдено с влязла в сила присъда, и проверяваното имущество относно неговия законен произход.

Относно ЗОПДНПИ възникват спорове, че заложените в закона идеи и принципи противоречат на установените в Конституцията защита на правото на собственост и неприкосновеност на частната собственост. В отговор на тези дискусии Конституционният съд с решение № 13/13.10.2012г. приема, че с чл. 17 КРБ се гарантират някои от основните начала, като право на собственост, неприкосновеност на частната собственост. Държавата трябва да гарантира и защитава тези права със законите си. В този смисъл Конституцията стимулира стопанската инициатива, упражняването на свободна професия, възнаграждение за законно положен труд и др. Предмет на ЗОПДНПИ не са тези основни начала, а придобиване на собственост с незаконен произход. „По същество законът цели преодоляване на последиците от неоправданото забогатяване за сметка на други лица или обществото като цяло, забогатяване от извършването на дейност, която поначало е забранена, като например укриване на данъци, неплащане на задължителни осигуровки, контрабанда, корупция, трафик на хора и наркотици, изнудване и т.н. Придобиването и съответното натрупване на имущество с незаконен източник се намира в пълен дисонанс с редица конституционни ценности като справедливостта по смисъла на преамбюла на основния закон, принципа на правовата държава по чл. 4, ал. 1, принципа на равенството на гражданите пред закона по чл. 6, ал. 1 и принципа на закономото гарантиране на еднакви правни условия за стопанска дейност по [чл. 19, ал. 2](#)”. С това заключение на КС по категоричен начин се слага край на споровете, че ЗОПДНПИ се

намира в конфликт със заложените в Конституцията начала.

II.5. Съпоставка между конфискацията по НК и НПК и отнемането по ЗОПДНПИ

По своята основна характеристика и конфискацията, и отнемането в полза на държавата представляват принудително и безвъзмездно отнемане в полза на държавата на имущество, принадлежащо на дееца.

- И двата института са уредени с нормативен акт, по-конкретно със закон, като конфискацията е заложена в чл. 44 и сл. от НК, както и в отделни разпоредби в особената част и в НПК, а отнемането в полза на държавата - в НК, ЗАНН, ЗОПДНПИ.

- На следващо място, доколкото се касае до принудително и безвъзмездно отнемане на имущество на определено лице в полза на държавата от страна на компетентен държавен орган въз основа на закона, и двата института са вид санкция за неправомерното поведение на това лице.

- Като правни фигури и двете принадлежат към публичното право.

- И при отнемането, и при конфискацията не се изисква пряка връзка между изпълнителното деяние на конкретното престъпление и имуществото, предмет на отнемане.

Често отнемането в полза на държавата и конфискацията се използват като синоними, което налага да се очертаят съществените разлики между двата института. Всъщност, отликите между двата вида отнемане са твърде съществени и доминират над приликите. Съществените разлики между „отнемането“ и „конфискацията“ на имущество произтичат от функциите и предназначението на самите институти като вид санкции. В единия случай – като част от наказателната санкция при извършено престъпление от общ характер след влязла в сила осъдителна присъда, а в другия – като коректив за неоснователното и незаконосъобразно обогатяване, независимо да ли е налице осъдителна присъда за някои от престъпленията визирани в чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ.

Предназначението на гражданската конфискация е да се отнемат активи, които не могат да бъдат отнети по реда и условията на НК и НПК. Този тип конфискация трябва да засегне такова имущество, по отношение на което способите и процедурите на наказателното производство са неприложими.

Както духът така и способът и принципите, на които се основават двата вида отнемане предопределят и съществените между тях отлики.

На първо място, конфискацията представлява наказание по смисъла

на НК за извършено умишлено престъпление, чийто състав е предвиден с Особената част на кодекса. За налагане на конфискацията е необходимо наличието на едно категорично условие – признаване на подсъдимия за виновен с влязла в сила осъдителна присъда, за което деяние Наказателният кодекс предвижда конфискацията като вид наказание.

Тежестта на извършеното обществено-опасно деяние не е от значение за отнемането и престъплението не се индивидуализира. При конфискацията това е задължително. За да наложи наказание, съдът трябва да се съобрази с основните принципи в наказателното право, а именно за законност и индивидуализация.

Извършването на престъпление доказано с **влязла в сила присъда** не е задължителен елемент за прилагането на двете санкции от съда. Предпоставка за отнемането по ЗОПДНПИ е установяване, че имуществото е незаконно придобито, доколкото няма установен законен произход.

- Съществена разлика представлява и органът, който налага съответния вид санкция. При конфискацията това е наказателния съд, в производството по чл. 301, ал. 1, т. 9 от Наказателно-процесуалния кодекс (НПК), като единствен компетентен орган. Гражданката конфискация се налага със съдебно решение на граждански съд.

При наказателната конфискация не се изисква връзка между конфискуваното имущество и изпълнителното деяние на престъплението – тя не подлежи на доказване от наказателния съд, докато при гражданската конфискация има връзка, като се приема, че тя е косвена и се приема, че съществува, ако не бъде установен законен източник на придобитото имущество. В хода на наказателното производство не се държи сметка за характера на доходите и разходите на разследваното лице с оглед наложената като санкция конфискация. Последната може да се постанови по отношение на всяко имущество, включително на законосъобразно придобитото. В този смисъл е и становището на проф. Р. Владимиров. Разследващите органи, включително и прокурорът не са задължени да събират и анализират пред Наказателния съд, факти и обстоятелства за характера и произхода на имуществото, освен ако те не са част от доказателствения материал, имащ значение за съставомерността на деянието.

Отликите между отнемането и конфискацията на имуществото са и по отношение на процедурата. „Конфискацията“ като наказание се налага в кръга и условията на НК и НПК, когато лицето е признато за виновно в извършване на престъпление от общ характер. „Отнемането“ като имуществена санкция по отношение на незаконно придобито имущество се налага с решение на гражданския съд.

Относно тежестта на доказване, отликите в двете производства са

диаметрално противоположни. В наказателното производство това задължение е вменено на разследващите органи – разследващи полицаи, следователи и прокурора, осъществяващ надзор за законност и контрол по време на досъдебното производство. Това задължение произтича от конституционната разпоредба на чл. 31 ,ал. 3 от Конституцията на Р.България, според която всяко лице е невинно /по презумпция/ до доказване на противното.

В производството по ЗОПДНПИ, доколкото презумпцията е в полза на държавата, че разследваното имущество е незаконно придобито, тежестта на доказване, че това имущество е със законен произход, е задължение на проверяваното лице. То следва да докаже, че имуществото е резултат на законосъобразна дейност, като възможността да стори това е предвидена както в предварителната /установителната/, така и в съдебната фаза на гражданското производство.

Отнемането по ЗОПДНПИ, се прилага по отношение на един значително по-широк кръг лица, включително и по отношение на юридическите такива. Основанията тук произтичат от взаимовръзката на проверяваното лице с други лица и движението на имуществото от един патримониум. На отнемане по ЗОПДНПИ, освен личното имущество на проверяваното лице, подлежи: имуществото, придобито от двамата съпрузи или от лицата, намиращи се във фактическо съжителство /чл. 63, ал. 2, т. 2/; имуществото на ненавършилите пълнолетие лица /чл. 63, ал. 2, т. 3/; имуществото на съпруга на проверяваното лице, независимо от режима на имуществените отношения /чл. 63, ал. 2, т. 4/, както и имуществото на лицето, с което проверяваното лице е във фактическо съжителство.

На следващо място, отликите между „отнемане“ и „конфискация“ по ЗОПДНПИ и НК се заключават и в предметният обхват на двете санкции. Може да се постанови наказание „конфискация“ и то да бъде изпълнено само по отношение имуществото на лицето, което имущество се намира в патримониума на осъдения към момента на постановяване на осъдителната присъда. В контекста на предходната отлика ЗОПДНПИ предвижда основания и ред за обявяване недействителност спрямо държавата на сделки, извършени от проверяваното лице с престъпно имущество в полза на трети лица.

Отлики в двата института се съдържат и с оглед пределите на действие на НК и ЗОПДНПИ, като по-разширен териториален обхват предвижда ЗОПДНПИ. Конфискацията е недопустима при наличие на основанията предвидени в чл. 24, 25 и 26 от НПК, както и в случаите на чл. 243, ал. 1 от НПК. Отнемането от ЗОПДНПИ е възможно, след извършена проверка и основания за това, при условията на чл. 22, ал. 2 и ал. 3 от ЗОПДНПИ. Поради разширената възможност за имуществена санкция по отношение на субектите от една страна, и техния правен статут в

отделните фази на наказателното производство – от друга, „отнемането“ е по-сложна и мащабна фигура в сравнение с „конфискацията“ като наказателна санкция по НК.

И на последно място, при конфискацията държавата отговаря до размера на стойността на конфискуваното имущество за възстановяване на вредите, причинени с престъплението и след това – и за задълженията на осъдения, възникнали до възбуждане на наказателното преследване, когато останалото му налично имущество не е достатъчно да удовлетвори кредиторите му, докато такава отговорност не възниква по отношение на отнетото имущество.

II.6. Международна законодателна уредба.

Както отнемането, така и конфискацията се прилагат в законодателствата на редица европейски държави.

Във Великобритания действат четири режима на отнемане на имущество в полза на държавата съгласно Закона за имуществото, придобито от престъпна дейност. Това са: конфискация, при която се изисква обвинение, гражданска конфискация без наличието на повдигнато обвинение, облагане с данъци и запор-конфискация на пари в брой.

В Германия се прилага главно наказателната конфискацията, предвидена в Наказателния кодекс, в следствие на влязла в сила присъда или като обезпечителна мярка преди започване на наказателното производство, но при голяма вероятност от присъда. Гражданската конфискация се прилага само в два случая - когато дадено лице не е възможно да бъде осъдено за определено престъпление или нарушение в следствие на правни или фактически причини и когато съдът се въздържа от налагане на наказание и прекрати производството.

В Италия конфискацията може да се основава на няколко факта: когато съответното имущество принадлежи на мафията, при пране на пари, корупция, трафик на наркотици, организирана престъпност и изнудване. Италианското законодателство предвижда три категории конфискация на имущество – класическа конфискация, когато имуществото е инструмент или резултат от престъплението (извършва се в рамките на наказателното производство); конфискация на имущество, за което осъденият не може да докаже произхода (не е необходимо да се доказва дали имуществото произлиза от незаконосъобразна дейност); и превантивна конфискация - на имущество на лица, принадлежащи на организации от мафиотски тип.

В САЩ се прилага системата и на наказателна, и на гражданска конфискация. Последната е предвидена в отделна глава от Наказателния кодекс, която съдържа както процесуалните правила, така и условен списък с нарушенията, при които може да се конфискува имущество. Тук

обаче, се наблюдават съществени отлики на този институт страните на континенталното право от тези на общото такова. Това, което САЩ и страните от Британската общност възприемат като гражданска конфискация, в европейските правни системи би могло да се определи и като отнемане на средствата на престъплението, или на административното нарушение, или като отнемане на вещи, чието притежание е забранено.

В законодателството на Франция конфискацията не съществува като отделна санкция, а се постановява само като допълнително наказание. Различават се няколко категории имущества, които подлежат на конфискация. На първо място, това е имущество, което е пряко или косвено свързано с престъплението или нарушението. На второ място – имущество, за което осъденият не може да докаже произхода. На трето място – предмети, които според закона са вредни и опасни и чието притежание е незаконно. В този случай конфискацията е задължителна, без значение дали принадлежат на осъдения или не.

В Швейцария съществуват два вида конфискация – наказателна и гражданска. Те са регламентирани в едни и същи норми на Наказателния кодекс, като за тях се прилагат едни и същи процедури. За да бъде отнето в полза на държавата имуществото на дадено лице, то трябва да бъде резултат от незаконна дейност, предвидена в наказателните закони. При това положение, трудно може да се твърди, че е налице чиста форма на гражданска конфискация.

III. ГЛАВА ТРЕТА

ОРГАНИЗИРАНИ ПРЕСТЪПНИ ГРУПИ И СДРУЖЕНИЯ ОТ МАФИОТСКИ ТИП

III.1. Нормативна картина на понятието „Антимафия” според законодателството на Република Италия.

Основният закон, около който е изградена системата от норми „антимафия“ е закон № 575 от 31.05.1965 г. Този закон препраща към разпоредбите на закон № 1-423 от 27.12.1956 г., който регулира предохранителните мерки спрямо лица заподозрени като принадлежащи към мафиотски сдружения. Тези разпоредби са едно от основанията за предприемане на имуществени разследвания и предхождащите ги предохранителни мерки към лица принадлежащи към такива сдружения. Доколкото процесуалният инструментариум на тези два закона е бил твърде ограничен, със закон № 646 от 1982 г. са предвидени нови процесуални охранителни мерки от имуществен характер. Тези правомощия са дадени на прокурора на републиката да налага мерки с ограничителен характер. Впоследствие са приети поредица от укази /Указ № 629 от същата година, Указ № 230 от 1989 г.; Указ № 143 от 1991 г.; Указ № 152 от 1991 г.; Указ № 306/1992 г. и пр./, с които са регламентирани мерки относно противодействие на организираната престъпност. Мерките включват защита на свидетелите на правосъдието, мерки спрямо изпирането на пари, мерки срещу данъчната контрабанда, видовете трафик и основно мерки срещу имущества на лица принадлежащи към мафиотски сдружения. Въпросните нормативни актове се характеризират със сложност и пъстрота на нормите, което предопределя необходимостта от единна кодификация на всички норми, регламентиращи мерките и противодействията срещу организираната престъпност, инкорпорирана най-общо в сдружението от мафиотски тип.

III.2. Сдружението от мафиотски тип и организирана престъпна група – две съпоставими парадигми

Двете понятия, макар и в общ смисъл идентични като съдържание, съдържат някои съществени отлики. Доколкото понятието „сдружение от мафиотски тип“ е структурно и съдържателно характерно изключително за италианското законодателството, то понятието „организирана престъпна група“ е възприето и в законодателството на Р.България, като съотношението между двете понятия е на по-общо към по-специално,

характерно за по-ограничена и специфична форма на престъпна организираност.

Според Филипо Сгуби за да може да се вникне в дълбочина на действащата нормативна уредба “Антимафия”, следва да се имат предвид характерните особености на този вид сдружения, различни от предвиденото в чл. 416 от Наказателния кодекс на Република Италия обикновено престъпно сдружаване. Мафиотското сдружение се характеризира с по-голяма гъвкавост и стройна йерархична структура от престъпното сдружение по смисъла на чл. 416 от НК на Р.Италия. Поради това мерките на противодействие в двата случая съдържат съществени отлики, макар и по същество да предвиждат във всички случаи основание за предприемане на имуществено разследване, съпроводено с предварителни предохранителни процесуални мерки.

Авторът акцентира върху основанията за предприемане на имущественото разследване, а именно наличието на улики или доказателства за принадлежността на едно лице към подобно престъпно сдружение, като акцентът се поставя ако не върху категорични доказателства, то поне на достатъчно улики, произтичащи от сигурни факти за такава принадлежност.

III.3. Корпоративна престъпност и организирана престъпност – съпоставителен анализ. Имуществени санкции. Предпоставки за имуществено разследване

Разглежданите понятия са характеризирани в криминологичен аспект като образци, в които е инкорпорирана като цяло икономическата престъпност. Законодателят предвижда във свързаността на двете понятия, в техният съдържателен аспект, основания за достатъчно основания за предприемане на имуществени разследвания по отношение на съответните търговски дружества, респективно престъпни структури. Макар и различни, рязката диференциация между тези две реалности би била неточна. Хомологизирането на тези две явления е в тясна връзка от извършителя на деянията. Акцентът е върху субекта на престъплението, като част от двете явления, по същество и независимо едно от друго – твърде различни. От тук следва и различният подход към основанията за предприемане на проверка имуществото на двата субекта – по отношение на фирмената престъпност – ако са налице данни /улики / за инкорпориране на престъпно имущество в съответния обект, а по отношение на организираната престъпна общност – ако са налице данни за принадлежност на едно лице към тази престъпна общност.

III.4. Процедура по налагане на предохранителни мерки

Предохранителните мерки, според законодателната уредба в Република Италия, се налагат по отношение на лица, принадлежащи към мафиотски сдружения. Наложените мерки са с различно времетраене в зависимост от техния характер. Тези мерки се налагат по инициатива на главния прокурор на републиката, от прокурора по направление „Антимафия“ или от началника на полицията с искане до председателя на съответния съд. Мерките могат да бъдат наложени, както в самото наказателно производство за конкретно извършено престъпление, така и извън него, но при всички случаи от наказателен съд. Веднъж наложена предохранителната мярка – в самото наказателно производство, или извън него, не може да бъде налагана повторно.

Отликата по прилагането на предохранителните /обезпечителни/ мерки, според българското законодателство, предвидени в ЗОПДНПИ са твърде съществени. Съгласно чл. 37, ал. 1 от ЗОПДНПИ искането за налагане на обезпечителните мерки се прави от Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество (КОНПИ), пред съответния Окръжен съд по постоянния адрес на лицето, съответно по адреса на седалището на юридическото такова. В случаите, когато в имуществото е включен недвижим имот, искането се прави пред съда по местонахождението на имота, а когато в имуществото има няколко недвижими имота – искането се внася в окръжния съд по местонахождението на имота с най-висока данъчна оценка.

Комисията се сезира от директора на съответната териториална дирекция, който изготвя доклад във връзка с уведомление, постъпило до него, когато едно лице е привлечено в качеството на обвиняем за някои от престъпленията, посочени в чл. 22 от ЗОПДНПИ. Уведомлението включва задължение на органите на досъдебното производство да информират съответните териториални дирекции на комисията за установяване на имущество придобито от престъпна дейност, за всеки случай на започнало наказателно преследване за престъпление, визирано в чл. 22 от ЗОПДНПИ. В уведомлението се посочва лицето, срещу което е започнало наказателно преследване, извършеното престъпление, периодът на престъпната дейност, както и цялостна информация за имуществото на ТОВА лице. Законът посочва изрично кой от органите на досъдебното производство следва да направи въпросното уведомление. Съгласно чл.25 от ЗОПДНПИ това е прокурорът. Счита се, а и практиката показва това, че уведомлението може да бъде направено от наблюдаващия прокурор по досъдебното производство, както и от административния ръководител на съответната прокуратура.

IV. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

ИМУЩЕСТВЕНИ РАЗСЛЕДВАНИЯ

IV.1. Предмет на имуществените разследвания

Този тип разследвания се определят от вида конфискация, която следва да се приложи по отношение имуществото на проверяваното лице. Дали това имущество е с неустановен произход, принадлежи ли на заподозрени за връзки с мафията или е придобито от конкретна престъпна дейност. В случаите, когато се установи, че имуществото е собственост на мафията се прилага превенционалната конфискация (*confisca prevenzione*). В тези случаи, в тежест на прокуратурата е да докаже пред съда, че заподозряното лице принадлежи към организация от мафиотски тип, а съответното лице – да докаже произхода на собственото си имущество. Процедурата, по която се осъществява това разследване, по принцип е в рамките на самото наказателно производство, но може да се осъществява и паралелно със самото наказателно производство.

При всички случаи, независимо от основанията за разследване следва да бъде извършено идентифициране на субекта – физическо или юридическо лице, на базата на което да се конкретизира основанието за самото имуществено разследване. При идентифицирането на субекта съществува задължение за различните финансови институции да предоставят пълна информация за финансовите авоари на лицето, наличието на банкови сметки, движение на парични средства, административен статут на субекта /участието му в търговски дружества, в търгове, налице ли са забрани и прекратявания по отношение на имущества и участия в търгове и обществени поръчки и пр./

Когато имущественото разследване е в резултат на влязъл в сила съдебен акт по отношение на лице, извършило престъпление от общ характер, корелация по отношение процедурата за предприемане на имуществени разследвания се съдържа в хипотезата на чл. 23 от ЗОПДНПИ когато има признат акт на чуждестранен съд за някои от престъпленията визирани в посочени в чл.22 ал. 1, или Акт за административно нарушение по чл. 24 ал. 1 от ЗОПДНПИ. Производството по установяване и отнемане на такова имущество е в резултат на извършена престъпна дейност в чужбина, която не попада под наказателната юрисдикция на Република България. Това имущество следва да бъде със значителна стойност и резултат от тази дейност. Макар и изрично да не е посочено, и в този случай прокурорът дължи уведомление до КОНПИ като следва да посочи цялата информация, с която разполага, за имуществото на лицето. Разгледано в международно правен аспект това означава, че ако в хода на предварителната проверка е установено наличие

на придобито или трансферирано имущество в чужбина, чиито произход е престъпен прокурорът е длъжен да изпрати на КОНПИ всички налични материали за това имущество. Тази хипотеза е валидна в случаите когато прокурорът е образувал наказателно производство за някои от престъпленията, посочени в чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ. Макар и упражнявайки на този етап само сигнална функция, прокурорът създава предпоставки за обезпечаване и отнемане на намиращото се зад граница престъпно придобито имущество извън воденото от него наказателно производство. В този случай съгласно чл. 92 от ЗОПДНПИ Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество обменя информация с компетентните органи на други държави и международни организации въз основа на международни актове които са в сила за Република България. В този смисъл искането за налагането на предохранителни мерки , а по - късно искането за отнемане, което КОНПИ внася в съда, се отнасят и за имущества, намиращи се в чужбина.

Тук можем да отбележим, че няма пречка съдът, пред който е предявен бъдещият иск от комисията, по линия на международно правната помощ, служебно да събира данни за имущества и активи в чужбина, придобити от престъпна дейност. От друга страна обаче това би създавало трудности относно сроковете за произнасяне по искането за налагането на предохранителни мерки както и от обвързаността на съда от посоченото в искането на Комисията, отнасящо се до вида и размера на обезпечаваното имущество.

Обобщавайки правомощията на прокурора в неговата сигнална функция от една страна и функционалните задължения на специализираната администрация при осъществяването на международното сътрудничество по чл. 92 от ЗОПДНПИ - от друга, се определя смесената правна природа на институтите по ЗОПДНПИ, разследващи незаконно придобитото имущество.

IV.2.Условия и ред за започване на имуществено разследване

Основанията и реда за започване на имуществено разследване според правните уредби на двете законодателства – на Република Италия и Република България показват съществени отлики. Тези отлики се наблюдават още при налагането на обезпечителните мерки, както относно компетентността на органа, иницирал налагането на тези мерки, така и относно основанията за това. Имуствените разследвания не могат да бъдат предприети без липса поне на улики, че имуществото е с незаконен произход или е придобито от лице принадлежащо към престъпно сдружение.

Следва тогава, че процесуални действия на разследвания не могат да

бъдат предприети по отношение на обикновени лица, заподозрени в незаконна дейност, тъй като във връзката подозрения-улики-доказателства, законодателят акцентира върху наличието поне на улики, които се характеризират с такава интензивност и устойчивост, че имат силата и стойността на преки доказателства и служат като основа на доказателствения материал в съдебните решения.

Анализирайки основанията за започване на имуществено разследване по ЗОПДНПИ, се наблюдават съществени отлики. Макар и в известна степен непълни и непоследователни, тези основания допускат един по-либерален режим, доколкото не са обвързани от принадлежността на едно лице към престъпна група или сдружение, а се определят от наличието на започнало наказателно производство със задължителната фигура на **обвиняемо лице**, или наличие на влязла в сила осъдителна присъда, както и когато може да се направи обосновано предположение, че дадено имущество е незаконно придобито или е налице акт на директора на съответната териториална дирекция, въз основа на уведомление от административно-наказващия орган, когато срещу определено лице има влязъл в сила акт за административно нарушение, създаващо облага на стойност над 150 000 лв. към момента на придобиването им.

Съществена е и отликата, относно компетентността на органите, предприемащи действия както по налагане на обезпечителните мерки, така и по отношение извършването на самото имуществено разследване.

Съгласно италианското законодателство компетентните органи, имащи правомощията относно имуществените разследвания са право охранителните органи – съдебна полиция и прокуратура. Доколкото законодателството на Република Италия „не познава” гражданската конфискация, разследването и отнемането на имуществото се осъществява по реда и условията на Наказателно процесуалния кодекс. Според нашето законодателство тази процедура се реализира по реда и условията на Гражданско процесуалния кодекс, от специализиран орган – Комисия за отнемане на незаконно придобито имущество /КОНПИ/, без участието на прокурора в самото разследване по установяване на престъпно придобитото имущество.

IV.3.Техники на разследване. Основания и правна уредба

Техниките на разследване, представляват най-общо инструментариума от средства и методи, посредством които се осъществяват имуществените разследвания. Според законодателството на Република Италия те се определят и в зависимост от характера на самото

разследване и кръга от разследвани субекти. В тази връзка инструментариума от похвати и методи е изключително богат.

Техниките се определят и в зависимост от фазата на самото разследване – досъдебна или съдебна, в зависимост от компетентността на органите, извършващи проверката или осъществяващи самия процес.

Техниките се определят и от факта, по отношение на кои лица е предприето имуществено разследване – проверяваното такова или третите лица, попадащи в обсега на разследването във връзка с основно проверяваното лице, както и от характера на проверяваното имущество – движими или недвижимо, парични влогове, акции или права. Различен е инструментариумът в зависимост от обстоятелството дали предмет на имуществено разследване е цялото имущество на лицето, или части от него, като се държи сметка на размера, до който е нараснало общото имущество чрез използване на недоказани средства.

IV.4. Доказателства и доказателствени средства при установяване и конфискация на незаконно придобити имущества

При обсъждане на доказателствата и доказателствените средства, като основание за постановяване на секвестър, следва да се имат предвид две предпоставки: Първо, наличието на улики за предположение, че конкретното имущество е плод на незаконни действия и второ - анализ на диспропорцията между натрупаното имущество на разследвания субект и неговите доходи. За наличието на първата предпоставка следва да се извърши анализ на две под обстоятелства:

а/ принадлежи ли субектът към мафиотско сдружение;

б/ кои факти предопределят имуществото като незаконно придобито.

По отношение диспропорцията между натрупаното имущество на разследвания субект и неговите доходи, следва да се установи коя е демаркационната линия, която определя законно притежаваната част, включително и наследството, от тази, която се смята за незаконно придобита. Акцентът пада върху достатъчността на доходите на лицето, по отношение на което частта от имуществото е с недоказан, т.е. незаконен произход. Според законодателството на Република Италия доказателствената тежест е на представителя на обвинението, а по ЗОПДНПИ – на проверяваното лице. Към доказателствата и доказателствените средства следва да се причислят и фактите, касаещи имущественото състояние на лицата, участващите в делата на проверяваното лице. Част от тези факти са трудно установими, поради това, приемайки, че свързаните с делата на проверявания са лица от най-близкото му обкръжение, проверките следва да бъдат насочени към най-близкия кръг лица, включително и тези, на чиито имущества

проверяваният е управител, администратор или по какъвто и да е друг начин влияе върху управителните функции на отделни търговски дружества.

IV.5. Субекти на разследване

Очевидно е, че субект на разследване е **самото лице**, придобило незаконни доходи или принадлежащо към сдружение от мафиотски тип. Освен него, съгласно чл.2 ал.3 от закон № 575/1965 г. имуществените разследвания са и по отношение на съпруга, децата, съжителите през последните пет години, както и по отношение физическите и юридически лица, дружества, консорциуми или сдружения, с чието имущество уличеният разполага напълно или частично, пряко или косвено. Имуществото, записано на сина на уличения, неживеещ с него не би било конфискуемо, нито това лице би могло да загуби правата си върху едно разрешително. В случай, че в управителен съвет на едно търговско дружество участва лице въвн от всякакво подозрение, а впоследствие подложено на предохранителни мерки, отговорност не би могло да носи самото дружество. В случая следва да се преценява евентуално умишленото поведение на управителя на търговското дружество, ангажирал уличения в икономическите интереси на юридическия субект.

Съгласно чл. 71 от ЗОПДНПИ се предвижда разследване и отнемане от наследниците или заветниците на лицето на цялото незаконно имущество до размера на полученото от тях. Тук принципът е ясен – отнема се всяко получено при наследяване и завещание на незаконно имущество до размера на полученото.

Когато разследваното лице, респективно лицето, чието имущество се проверява е управител на търговското дружество, следва да се има предвид каква част от престъпно придобитото имущество е включено в активите на търговското дружество. Това имущество, доколкото е собственост на управителя – проверявано лица, може да бъде отнето включително до размера, с който се е обогатило имуществото на търговското дружество. Този принцип, макар и търпящ възражения, има известно основание, доколкото управителят – проверявано лице е съзнавал, че в имуществото на проверявания обект е включил **съзнателно** имущество, придобито в резултат на престъпна дейност. По друг начин би следвало да се процедира когато проверяваното лице с друго физическо или юридическо лице управлява съвместно имуществото и съдружното лице не е знаело, или не е предполагало, че в контролираното имущество на търговското дружество е включено такова имущество - придобито, или резултат на престъпна дейност. Подобно разграничение, макар и резонно, нашето законодателство не прави. ЗОПДНПИ приема, че на отнемане

подлежи незаконно придобитото имущество от юридическото лице, което е контролирано от проверяваното такова или свързаните с него лица, самостоятелно или съвместно (чл. 66, ал. 2 от ЗОПДНПИ). Тук законодателят изключва добросъвестното поведение от свързаните с проверяваното лице трети лица, управляващи и контролиращи имуществото на юридическото лице самостоятелно. В същата степен би следвало да се приеме като оборима презумпция **незаконността** на имуществото на юридическото лице, придобито от проверяваното лице, когато управлението на юридическото лице е съвместно. При това, и в двата случая не се държи сметка на факта, че такова имущество може да бъде придобито от самостоятелно, или съвместно контролиращите трети лица по възмезден начин. Единственото отграничение е предвидено в чл. 66, ал. 1 от ЗОПДНПИ, където отнемането на имуществото, което проверяваното лице е прехвърлило или внесло като вноска в капитала на юридическото лице е обвързано с обстоятелството лицата, които управляват или контролират юридическото лице да са знаели или да са предполагали, че прехвърляното или внесеното имущество е незаконно придобито. Тази хипотеза обаче има пред вид случаите, когато незаконно придобитото имущество е **включено в капитала** на юридическото лице – нещо твърде различно от придобиването на имущество - с незаконен произход, от самото юридическо лице.

IV.6.Органи, осъществяващи имуществените разследвания на субекти, принадлежащи към мафиотски сдружения

Според чл.2 ал.1 от закон 575/1965г. органите, упълномощени да осъществяват имуществени разследвания спрямо лица принадлежащи към мафиотски сдружения са прокурорът на републиката и началникът на полицията. Към тях се включват различни звена на полицията – финансова, съдебна и пр., както и служби на държавната администрация и кредитни институции. С оглед характера на имуществените разследвания, налице е специфика по отношение на органите и техните компетенции при разследване на имуществото, придобито от престъпна дейност според законодателството на Република България. Българският режим по установяване и отнемане на незаконно придобито имущество предвиди изграждането на специализиран независим орган в лицето на Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество /КОНПИ/. Той е въвн от системата на националните правоохранителни и правозащитни органи, като изключва участието им в разследването на имуществото, придобито от престъпна дейност. Подобен е режимът и компетентността на органите, осъществяващи имущественото разследване в законодателството на Република Ирландия, откъдето впрочем бе реципирано и нашето

законодателство. През 1996 г. в Република Ирландия е създадено Бюро за отнемане на имущество от престъпна дейност, което обаче е включено в състава на полицията и е част от нея, но в състава му влизат служители на различни агенции – полиция, данъчни и митнически служби, социално осигурителни институции, Министерство на правосъдието и др. Тези служители запазват и правомощията си като служители на изпращащите агенции. В същото време, в правомощията на КОНПИ са включени всички компетенции, които според законодателството на Република Италия са в правомощията на прокуратурата и съдебната полиция. И тук, съвсем схематично, с оглед на компетенциите, според нашето законодателство прокурорът е с изключително стеснени правомощия в процедурата по установяване на престъпното имущество. Той е само страна в процеса, в рамките на съдебното производство, осъществявано по реда и условията на ГПК. Поради ограничеността на тези правомощия, прокурорът не може да ръководи и контролира същинското разследване, осъществявано от КОНПИ, поради което не би могъл и да предотврати евентуалните пропуски и недостатъци на самото разследване.

IV.7. Забрани, прекратявания и загубване на права. Временно отстраняване от управлението на имуществата.

Лицата, спрямо които са предприети предохранителни мерки поради уличаването им в принадлежност в мафиотски сдружения, са ограничени в получаването на разрешителни, пълномощия за търговска дейност, концесии върху държавни имущества, строителни дейности и други услуги, ограничения при записването им в регистрите като предприемачи или доставчици на услуги свързани с държавни дейности, както и ограничения за вписване в националния регистър на строители и предприемачи. Ограниченията се отнасят и по отношение регистрирането на подобни субекти в търговската камара, за упражняването на комисионна дейност и в организирането на търгове към продоволствените пазари на едро.

Ограниченията спрямо подобни субекти се отнасят и до предоставянето им на облекчения при отпускането на заеми от страна на държавата, или други държавни институции, както и от европейските общности при осъществяване на предприемаческа или търговска дейност. Същите лица не могат да сключват договори за търгове, акордни договори или договори за предоставяне имущества или услуги, отнасящи се до държавната администрация.

Съдът може да разпореди забраните и загубите на права да бъдат приложени също и спрямо онези, които са съжителстващи с лицето, спрямо което е предприета предохранителната мярка, както и спрямо

предприятията, сдруженията, дружествата и консорциумите, където лицето, подложено на предохранителна мярка е администратор или определя по някакъв начин управленската политика на дружеството.

В българската правна уредба /чл. 47 от ЗОП/ е предвидена възможност възложителят на обществената поръчка да отстрани от участие в процедурата за възлагане на обществената поръчка кандидата или участник, който е осъден с влязла в сила присъда, освен ако е реабилитиран. Посочените престъпления, в които е обвинено лицето участващо в обществената поръчка са изброени по конкретни текстове и отчасти по раздели и правни институти. Това създава основателно възражение за непълнота и непоследователност на забраната. Освен това, не е регламентиран въпросът за забраните и ограниченията по отношение на лица с незавършени досъдебни производства, чието имущество се разследва по реда и условията на чл.22 ал.1 от **ЗОПДНПИ**. Следователно, като основание за започване на имуществено разследване и прилагане на съответните предохранителни мерки е самото досъдебно производство, в което лицето е привлечено в качеството на обвиняем. Струва ми се на по-голямо правно основание по отношение на същото лице следва да бъдат приложени ограничителните мерки на чл. 47 от Закона за обществените поръчки. Освен това, забраните за участие в процедурата за възлагане на обществена поръчка са предвидени по отношение на **кандидатите и участниците** в съответната процедура. Вън от това ограничение са изпълнителите, което е също една непоследователност на законодателя, който би следвало да включи в ограничителния режим всички субекти по отношение на които са предприети имуществени разследвания, както и съответните предохранителни мерки.

IV.8. Административно-правен статут на секвестрираните и конфискувани имущества.

Законът за отнемане в полза на държавата на имущество, придобито от престъпна дейност не предвиждаше правен режим и статут на имуществата, по отношение на които са наложени обезпечителни мерки, както и по отношение на конфискуваните имущества. С приемането на Закона за отнемане в полза на държавата на незаконно придобито имущество бе предвидена отделна глава (Глава VII), където са регламентирани реда, начина и компетентните органи имащи отношение по управлението на незаконното придобито имущество. Изменената уредба в значителна степен регулира в достатъчна пълнота правомощията на органите и правният статут на отнетото и конфискувано имущество. Това е може би едно от най-съществените допълнения в новия ЗОПДНПИ. Предвидена е възможност отнетото или

конфискувано имущество да бъде оставено на съхранение у проверяваното лице, като същото следва да полага грижата на добър стопанин по отношение на това имущество. ЗОПДНПИ препраща към разпоредбите на ГПК, където този режим е уреден по-детайлно. Вещите с изключителна нумизматична или историческа стойност се оставят на съхранение в специализирани институти /въпрос, който в отменения ЗОПДППД не бе регламентиран/. В изключителни случаи, по искане на комисията и разрешение на съда може да бъде осъществена продажба на движимите вещи в случаите, когато последните могат да се обезценят и запазването им е свързано със значителни разходи, както и когато обезпечените вещи подлежат на бърза развала (чл. 84, ал. 1, т. 1 и 2 от ЗОПДНПИ).

Подобен е режимът в ирландското законодателство, където специализиран орган - Бюро за отнемане на имущества от престъпна дейност, приет през 2005г., поема цялата отговорност по установяване, проследяване, запориране и отнемане на имущество, придобито като резултат от организирана престъпна дейност е поверена на този по същество разследващ орган. То предоставя цялото имущество на Министерството на финансите, което от своя страна има право да го
га ĩ га ĩ га ĩ га
оглед компетенциите на този орган се наблюдава една изключително стройна, концентрирана и изключително компетентна структура, без да предоставя правомощия на други органи и институции, което гарантира бързина и ефикасност във връзка с обособяването на отнетото имущество.

През 1995 г. в Италия е създадена асоциация, наречена ЛИБЕРА, която има за цел да поощрява гражданското общество в борбата срещу организираната престъпност. В рамките на тази организация функционира друга – ЛИБЕРА – ТЕРА, чиято основна дейност е да използва конфискуваните мафиотски земи за стопански цели. Доброволци от южните части на Италия се събират в т. нар. социални кооперативи, за да обработват конфискуваните земеделски земи, от които произвеждат биологично чисти продукти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Следва да се обобщи, че българското законодателство, с приемането на ЗОПДИППД, изменен със ЗОПДНПИ за първи път постави въпросът за имуществена санкция по отношение на незаконно придобито имущество, респективно имущество с незаконен произход, чрез неговото отнемане. В същото време институтът на отнемането, различен от конфискацията по Наказателният кодекс на Р.България, не е обвързан само и единствено с конкретна престъпна дейност.

Българският наказателен кодекс урежда наказателно-правната защита на средствата от фондовете на Европейския съюз или предоставени такива на Българската държава значително, по-подробно отколкото наказателните кодекси на други страни-членки на Европейския съюз. Като допълнителна възможност за имуществени санкции по отношение на имущество с незаконен произход от една страна, и конфискация в резултат на конкретна престъпна дейност след влязла в сила осъдителна присъда за престъпления не само от кръга на визираните в чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ, а и НК на Р.България, българското законодателство предвижда една по-широка и всеобхватна възможност от законодателствата на други държави. Реципирането на отделни принципи и конкретни норми от законодателството на Р.Ирландия, Р.Германия, Р.Италия и други обогати правните институти в усъвършенстване борбата срещу престъпността и придобитото от и чрез нея имущество с незаконен произход.

През годините процесуалното право в Република България е претърпяло редица промени, които се характеризират с класическата школа на Руското процесуално право.

Към днешна дата на това политико-икономическо развитие на държавата процесуалното право на Р.България е на прага да претърпи, от една страна съществени изменения, с оглед разширяването на неговото териториално действие, и от друга страна еволюционно развитие, с оглед прилагането му спрямо Общностното право на Европейския съюз. Много от престъпленията вече са уредени като част от Общностното право (корупция, пране на пари, финансиране на тероризъм, злоупотреба с финансови средства на Европейския съюз, данъчна контрабанда, престъпно прехвърляне на капитали, трафик на хора и средства и др.). Българската държава, като част от Европейския съюз, се задължава по силата на ДЕС, да унифицира своето материално и процесуално законодателство в този аспект. Съставите на престъпленията визирани в чл. 22, ал. 1 ЗОПДНПИ, както и процесуалните норми за разследване на имущество с незаконен произход и в резултат на престъпна дейност показват именно това унифициране, в следствие на което Българското Наказателно и Процесуално право става част от Европейското Наказателно и Процесуално право, не само от основни тенденции, от които то се влияе,

но и вече са налице практически приложения на Българското право като цяло в европейски мащаб. Видни български учени в теорията на Наказателното и Процесуалното право, разглеждат тази посока на развитие в края на миналия век (проф. Иван Ненов, проф. Димитър Михайлов, проф. Маргарита Чинова, проф. Добринка Чанкова). Те достигат до извода, като излизат с редица публикации за сближаването на Българското Наказателно и Процесуално право с Наказателното и Процесуално право на Източна и Западна Европа, което към момента е реален факт.

Тези изводи са достигнати и от редица Европейски учени в областта на установяването, отнемането и конфискацията на имущество с незаконен произход и такова, придобито чрез престъпна дейност, както и от специфични престъпни групи /организираните престъпни групи и сдружения от мафиотски тип/ - проф. Якопо Бартоломеи – преподавател по конституционно право в Университета на гр. Мачерата, проф. Джузепе Ла Куте – проф. в Университета на Терамо, проф. Леонардо Маца – преподавател по наказателно право в Университета на гр. Сиена, които активно участваха в процеса за унификация на Европейското Наказателно и Процесуално право, свързано с установяването, отнемането и конфискацията на престъпно придобитото имущество. Последните участваха в проект за структурирането на специализирана комисия „Антимафия“ с основна задача борбата срещу организираната престъпност и видовете престъпни сдружавания. И преди всичко с неутрализирането във все по-голяма степен на тези престъпни сдружавания, чрез отнемане на финансовите им средства, получени или използвани за престъпна дейност. Тези идеи, както се вижда, съществуват още преди Българската държава да бъде пълноправен член на Европейския съюз. Но вече като такъв, тя се стреми към създаване на възможности за пълна правна защита на Европейския съюз и гражданите на Общността, както и на неговото имущество и финансови средства.

Ето защо считам, че развитието на Българското материално и процесуално право в насока опазване и съхранение имуществото на гражданите на Европейския съюз е бъдещето на общата правна политика на Европейския съюз. Постепенно Европейския съюз създава практика в регламентирането на някои престъпни посегателства като международни, разширявайки възможните обект, субект и предмет на престъплението. Това предполага, че в близко бъдеще може да се достигне до създаването на Единен Европейски кодекс, който да има за обект на защита от престъпни посегателства, всяко имущество с незаконен произход или такова, придобито в резултат на престъпна дейност или административни нарушения.

III. НАУЧНИ ПРИНОСИ НА ТРУДА

Предоставения дисертационен труд съдържа следните научни приноси:

1. За първи път в българската правна доктрина се изясняват цялостно и задълбочено основни въпроси, свързани с установяването, разследването и отнемането, респективно конфискацията на имущество с незаконен произход или такова придобито от престъпна дейност или административни нарушения в паралел със законодателството на Република Италия и в частност с други Европейски държави – членки на Европейския съюз.

2. Проследени са основните криминогенни фактори и основните етапи в законодателното развитие на отделни европейски държави във връзка с престъпното придобиване на имущества.

3. Направен е опит за изясняване и анализ на понятията - „отнемане“ и „конфискация“, приликите от отликите между тези понятия чрез използването на методи от българската правна наука за изследване института на отнемането по ЗОПДНПИ.

4. Направен е анализ на превантивните и обезпечителни мерки, по отношение на имуществото с незаконен произход, или такова в резултат на престъпна дейност, според законодателството на Република България, и предохранителните /предотвратителни/ мерки според законодателството на Република Италия. Направен е и анализ на компетентността и правомощията на отделните органи, налагащи тези мерки в двете законодателства.

5. Направено е отграничение на имуществото предмет на проверка съществувало преди, или към момента на извършване на престъпната дейност, включително и на имуществото, за което има данни че е с незаконен произход, и на цялото имущество на лицето осъдено с влязла в сила присъда за престъпленията визирани в чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ.

6. Направен е анализ на основанията и размера на проверката и отнемането на имущество, независимо от обстоятелството дали са налице данни за извършено престъпление от визираните в чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ.

7. Направено е отграничение на лицата, спрямо които е предприета проверка и установяване имущество с незаконен произход, според законодателството на Република Италия и Република България. Направено е предложение за включване като основание за предприемане имуществено разследване и по отношение на лица, обвързани по какъвто и да е начин с организирани престъпни групи, респективно сдружения от мафиотски тип. Прави се предложение за предприемане на имуществено разследване по отношение на лица, гравитиращи, близки, или свързани с организирани престъпни групи, макар пряко да не са участници в конкретна престъпна дейност. Тази принадлежност, следва да бъде основание за имуществено

разследване, независимо дали е извършена или не конкретна престъпна дейност от лицето. Презумпцията за незаконният произход на имуществото на тези лица произтича от свързаността или принадлежността им към определена организирана престъпна група или мафиотско сдружение.

8. Анализирани са относими към изследвания предмет първични и вторични актове, включени в законодателството на Република Италия и отделни европейски държави, чието значение се свързва най-вече с международното хармонизиране на уредбата на престъпленията, даващи основание за проверка на имущество с незаконен произход, или след влизане в сила на присъда за престъпления по чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ, или административни нарушения.

9. В дисертационния труд се правят редица конкретни предложения *de lege ferenda*, за усъвършенстване на уредбата, регламентираща установяването и отнемането на незаконно придобитото имущество.

а) предвиждане на легални дефиниции на използваните термини като „злоупотреба със средства придобити от престъпна дейност, понятията „алпอร์ตаторе“ и „рецикладжио“, засягащи финансовите средства и имущество на граждани и институции на Европейския съюз, чието изясняване е ключово с оглед практическото приложение на съответните процесуални норми.

б) предложена е систематичност на престъпленията против финансовата система на Европейския съюз, включително и на данъчните измами в Особената част на Наказателния кодекс, чрез използване на сравнително-правен анализ, с наказателно-правните и процесуални уредби на този вид престъпления в различните европейски държави, с оглед специфичния обект и предмет на посегателство в този вид деяния. Систематичността се налага от особения вид престъпна дейност, чрез която в най-значителна степен се придобива и рециклира имущество с незаконен произход и придобито в резултат на престъпна дейност. По-логично е те да са разположени в самостоятелна Глава, намираща се непосредствено след Глава седма „Престъпления против финансовата, данъчната и осигурителната система“. По този начин ще се подчертае не само значимостта им в системата на престъпленията по Българското Наказателно право, но ще се изтъкне сложността и комплексността на техния обект, включващ специфични обществени отношения.

10. Може да се предвиди приложението на института на споразумението, с което се прекратява наказателното производство за определен вид престъпна дейност, визирана в Особената част на Наказателния кодекс и чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ, независимо от обстоятелствата дали са възстановени или заместени причинените от престъпната дейност имуществени вреди. Последните не следва да са пречка за своевременното приключване на наказателното производство и

откриване на процедура по установяване и отнемане на имуществото. В този смисъл, по ефикасна и прагматична е практиката според законодателството на Република Италия, според която възстановяването на причинените от престъпната дейност вреди се гарантират чрез съответни застрахователни взаимоотношения.

11. Изследването е съобразено и с решението на Конституционният съд на Република България (Решение № 13, София, 13.октомври 2012 г., конституционно дело № 6/2012 г., докладвано от съдията Румен Ненков, обнародвано в държавен вестник, бр. 82 от 26.10.2012 г.), касаещо обявените за противоконституционни текстове от ЗОПДНПИ, досежно провеждането на производство независимо от административно-наказателното производство срещу проверяваното лице и свързаните с него други лица, както и по отношение доносителството от държавни и общински органи, длъжностни лица и граждани за обстоятелства за придобити облаги от административно нарушение на определена стойност към момента на придобиването и. Съобразени са и разпоредбите на Конвенция на съвета на Европа относно изпиране, издирване, изземване и конфискация на облагите от престъпление и относно финансирането на тероризма /Ратифицирана със закон, приет от 41-вото Народно събрание на 19 декември 2012 г. – ДВ, бр. 103 от 2012 г. в сила за Република България от 1 юни 2013 г./ издадено от Министерството на правосъдието; Решение № 2 от 23 май 2013 г. по конституционно дело № 1 от 2013 г. /обн. ДВ, бр. 50 от 7 юни 2013 г./; Правилник за устройството и дейността на комисията за отнемане на незаконно придобито имущество и на нейната администрация, в сила от 04.06.2013 г. Издаден от Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество /обн. ДВ, бр. 49 от 4 юни 2013 г., изм. И доп. ДВ, бр. 52 от 14 юни 2013 г./; Инструкция № 513 от 11 март 2013 г. за реда и сроковете за осъществяване на взаимодействие между комисията за отнемане на незаконно придобито имущество, държавна агенция „Национална сигурност“, Министерството на вътрешните работи, органите към министъра на финансите и прокуратурата на Република България, в сила от 26.03.2013 г., Издадена от Комисията за отнемане на незаконно придобито имущество, Държавна агенция „Национална сигурност“, Министерството на вътрешните работи, Министерството на финансите, Прокуратурата на Република България, /обн. ДВ, бр. 30 от 26 март 2013 г./.

Изследването е съобразено и с обхвата на проверката, съотнесена към датата на започването и, както и с давностните срокове, с които се погасяват правата на държавата по ЗОПДНПИ.

IV. ПРАКТИЧЕСКО ЗНАЧЕНИЕ НА ТРУДА

Изследването предоставя не само теоретична база за разбиране същността на въпросите свързани с установяването и отнемането на имущество с незаконен произход, респективно неговото разследване след извършване на визираната в чл. 22, ал. 1 от ЗОПДНПИ, но също така притежава важна практическа стойност за практикуващите юристи, с оглед представената чуждестранна наказателно-правна уредба и съдебна практика в тази област. Направените в хода на изследването изводи могат да послужат като основа за усъвършенстване на законодателството в разглежданата област на правна уредба.

Практическият принос на труда се изразява още и в това, че в него се систематизира достъпна литература на български, италиански, френски и немски език в областта на изследваната материя.

V. ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИЯТА

1. Василев, И. Разследване на имуществото според законодателството на Р.Италия. – Международна политика, 2007 , № 2, 263-281.
2. Василев, И. Сдружение от мафиотски тип по законодателството на Р.Италия. – Научни известия, 2006, № 1, 169-177.
3. Василев, И. Процедура по налагане на предохранителни мерки според законодателствата на Република Италия и Република България във връзка с установяване и отнемане на незаконно придобити имущества. – Право, Политика, Администрация т.1,бр.1/2014г.
4. Василев, И. Корпоративна престъпност и организирана престъпност – съпоставителен анализ. Имуществени санкции. Предпоставки за имуществено разследване. - Право, Политика, Администрация т.1,бр.2/2014г.